

MI LESZ VELED, AGGTELEK?

Hosszú hónapok gondos előkészítő munkája nyomán nagy változás következett be az Aggteleki Tájvédelmi Körzet térségében: a méltán világhírű Baradla-barlangrendszer kezelését és természetvédelmi használatát ez év februárjában a Borsodi Idegenforgalmi Hivataltól az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal vette át. Erre a barlangrendszer jelenlegi állapota, a közeli és a távolabbi jövő tennivalói, az égetően szükséges helyreállítási munkák miatt volt szükség. Alábbi cikkünk igyekszik részletesebben feltárni azokat az okokat, amelyek immár létében veszélyeztetik e páratlan természeti kincsünket. Tesszük mindezt azért, mert reménykedünk abban a szemléletváltozásban, amely nélkül az előttünk álló és sürgető feladatok megoldhatatlanok.

A karszton képződött vöröses színű talaj: a terra rossa

Az Ördögszántás nevű karsztmezőn soha semmilyen jármű nem tudott közlekedni (A szerzők felvételei)

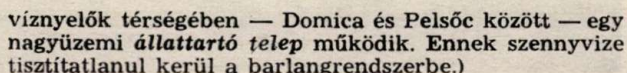

Ez a pusztítás eleinte nem volt tudatos, hiszen az erdők, a természetes gyepék mértéktelen használata, a karsztforrások kiépítése és a vízfolyások mesterséges szabályozása a lakosság megélhetését szolgálta. Mindent aztán a kellő feltételek nélkül fejlesztett, a területek тұróképességet messze meghaladó **turizmus** tetőzete be. A károsodást az idegenforgalomban érdekelt valamennyi karsztterület egyaránt megszenvedte. Egyszerre jelentkeztek a gondok is! Most kell tehát rádöbbenünk, hogy hová vezetett ez a természeti értékeinkkel való rablógazdálkodás.

Az Aggtelek—domicai-karsztrendszer, ez a bioszféra-rezervátum* — noha országhatár osztja két részre — *egységes terület*. Magyarországi része gyakorlatilag az Aggteleki Tájvédelmi Körzet, míg szlovákiai oldalán a *Szlovák-Karszt Természetvédelmi Terület* húzódik. Természetvédelmi szempontból mindkét rész azonos „státusú”, azaz hasonló előírások szabályozzák itt is, ott is a terület használatát és kezelését. Azonosak a bioszféra-rezervátumot veszélyeztető tényezők is. Az ellenük való védekezés tehát csak *közösen* valósítható meg.

Az erdővel nem borított felszíni területek számottevő részét az utóbbi években mindkét oldalon bevonták **mezőgazdasági termelésbe**. Régebben ezek a földek legelőként szolgáltak, hiszen olyan lejtős területek, amelyeknek a termőképessége igencsak gyenge. A fokozott műtrágyafelhasználás azonban megeremeltette annak elvi lehetőségét, hogy e gyenge termőhelyi adottságok ellenére is megfelelő termésátlagokat érhessenek el ott.

végzett műtrágyaszórás „eredményeként” a karsztvízbe mosódó **műtrágyák erősen szennyeznek**. Ez különösen a szlovák oldalt sújtja, de a hazai állapotok sem sokkal megnyugtatóbbak. A remélt termés évek óta **elmarad!** Az őszibúza termésátlag a Aggtelek térségében az országos átlagnak mindössze 20 százaléka. Nyilván azért is, mert az Aggtelek—Jósvafő között húzódó karsztterület szántóit az onnan 40 km-re lévő nagybarcai termelőszövetkezet kezeli, s az rendszeresen kora tavasszal, fagyott talajra szórátja ki a műtrágyát. Mindenütt helytelen ez a gyakorlat, de ott egyenesen katasztrófális következményei lesznek! (A szlovákiai oldalon is hasonló a helyzet. súlyosbítva azzal, hogy a

Ezzel át is térhettünk egy másik veszélyforrásra, nevezetesen a *kommunális** szennyvizek és ezzel együtt a *turizmus* meg az *idegenforgalom* kérdéseinek megítélására. A vízgyűjtő rendszer területén mindkét oldalon települések sorakoznak. A magyarországi oldalon *Aggtelek* és *Jósvafő* község házai állnak. Vezetékes ivóvizek ugyan van, de csatornálózatuk nincs. Az egyre növekvő turizmus igényeinek megfelelően szállodák és kempingek is épültek ott, s bár szennyvízgyűjtővel ellátták ezeket, szennyvizük nem hagyja el a vízgyűjtő területét.

Ha általában nem is a kommunális létesítmények közvetlen közelében, de rendre a karszterületen helyezik el a szennyvizeket, s ezek aztán a karsztvízrendszerbe kerülnek. Ez a folyamat hosszú évek óta tart, s pusztítása egyre fokozódik. A Jósua patakból néhány évtizede még inni lehetett, ma ellenben vize időszakonként a *szennyvíz* kategóriájába tartozik. (Ezt több intézménynek évek óta tartó mérősorozata igazolja.)

Nem kímélik a vidéket más felhasználók sem! Mind a magyar, mind a szlovák oldalon szép számmal látni a *tarvágások* nyomát, a leromlott, gondozatlan, semmire sem jó sarjerdőket. Ez egyrészt a már említett talajpusztulás veszélyét növeli, másrészt azt teszi kérdésessé, hogy a terület értékes — természetes és ősi — növénytakarója fennmarad.

E jelenségekkel egyidejűleg eltűntek a domboldalakon legelésző *szarvasmarhák*, s eltűnt Aggtelek *kon-dája* is, holott az eddig nagyon is hozzátartozott e vidékhez.

484

zetes településformájukat, a tájra jellemző építészeti-
ket még nem fertőzte meg a „kacsalábban forgó” jel-
legtelen és izléstelen épületek divatja meg a „kerítés-
kultusz”. Közintézményei azonban — mint oly sok más
helyen — már ott is „példát mutatnak”. Az aggteleki
Cseppkő Szálló, az oltani bisztró, a tűzoltószertár, a
barlangbejárat pénztára és információs épülete, a jós-
vafői tanácsháza és kocsma mind-mind *elrettető pél-
dája* annak, hogyan és mit *nem szabad* tető alá hozni
e tájon. A vasbeton-alumínium-üveg kockaépületek
rendre ridegnek és sivárnak mutatkoznak: szinte bán-
tóan kirínak a többé-kevésbé változatlan, tájjellegű
házak és utcák sorából. Az izléstelenség és a termé-
szetrombolás iskolapéldája azonban az *Aggteleki-bar-
lang színháztermében* súlyos tízezrekért felépített vas-
beton vécémonstrum! A vörös-tői barlangbejáráshoz
csatlakozó — az év egyik felében használhatatlan —
autóparkoló tervezési hiányosságai miatt pedig a szom-
szédos Vörös-tó lassan feliszapolódik! A parkolóból
lezúduló víz ugyanis évente több tonnányi talajt hord
a tó medrébe, mintegy holdbéli tájjá változtatva az
egyébként barátságos és élő környezetet.

Sajnos, mindez annak ellenére alakul így, hogy *né-
hány jó példával* azért a nelyszínen is találkozhatunk!
Aggtelek és Domica *hajdani* szállodái, a jósavafői Ten-
gerszem Szálló — sőt, a szlovákiai oldalon most épü-
lő új fogadóépület, vagy a magyarországi rész ízletes
autóbusz-várakozói, autós pihenői éppen a helyes építé-
szeti megoldásokat mutatják. (Más kérdés, hogy ez utó-
biákat szinte évente újjá kell építeni, mert vandál ke-
zek rendre tönkre teszik.)

MI A MEGOLDÁS?

Sokszor elmondták már, hogy minden rendelet és
törvény annyit ér, amennyit betartanak, illetőleg be-
tartatnak belőle. Bebizonyosodott, hogy az idegenfor-
galmi szervek ott egyelőre még nem képesek meg-
birkózni azzal a feladattal, amelyet a környezet- és
természetvédelmi törvény számukra előírt, holott a
szóban forgó terület immár 1951 óta fokozott termé-
szetvédelem alatt áll. A hiányosságokat, a gondokat és
hibákat feltárták — a kérdés már csak ez: hogyan
birkózzunk meg a tennivalókkal? Például a tudomány
eszközeivel, mint az a nemzetközi kutatócsoport, amely
az UNESCO—MAB-program keretében munkálkodik az
Aggtelek—Domica Bioszféra-rezervátum területén. A
Besztercebányai Talajtani Kutatóintézet és a *Gödöllői
Agrártudományi Egyetem* kutatóinak irányításával im-
már sok szakember dolgozik a következő feladatokon:

- kialakítandó a terület igényeinek megfelelő me-
zőgazdasági termelőtevékenység;
- kidolgozandók a talajerózió megszüntetésére szol-
gáló-módszerek;
- föl kell mérni a kommunális szennyvizek okozta
károkat, nyomon kell követni a folyamatot, s ki kell
dolgozni a védelem módjait;
- ki kell dolgozni a terület komplex hasznosításának
lehetőségeit szolgáló javaslatokat, ajánlásokat.

Az idő azonban *nagyon sürget*. Ezért a munkát az
évek óta folytatott kutatások eredményeinek felhasználásával 1986 *végéig* mindenképpen be kell fejezni.
Ahhoz azonban, hogy Aggtelek — úgymond — tovább
éljen, *valamennyi érdekeltnek változtatnia kell a szem-
léletmódján*, s minden erejével a valóban tevékeny ter-
mészet- és környezetvédelmet kell szolgálnia.

Dr. Csernavölgyi László
agrárménök

Dr. Major István
tudományos kutató

Az ÉT kérdezi:

KELL-E VEGYSZER A KISKERTBEN?

Több országban — nálunk is — gyarapszik azoknak
a tábora, akik *vegyszerek nélkül* termesztik a
kerti növényeket. De vajon az úgynevezett biokultúra
csak afféle divat-e, vagy a jövő kertművelésének is
alapja? — kérdeztük dr. Hargitay Ferencőt, a Mező-
gazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium növényvé-
delmi és agrokémiai főosztályának helyettes vezető-
jétől.

Nem divat, de szerintem változatlan formájában nem
is a jövő növénytermesztési módszere. Az a lényege,
hogy a kisebb földterületeken saját munkaerővel ter-
melők pusztán szerves trágya és hulladék felhasználá-
sával olyan társításban és elrendezésben termesztik a
növényeket, mint ahogyan azt az „ősidőkben” tették, mi-
dön csak a család szükségleteire termeltek. A károsí-
tók, kórokozók ellen — úgymond — *egymást védik a
különböző növényfajok*. Megjegyzem, hogy különféle
növényi főzeteket a *biológiai kertművelés* is felhasznál
a növényvédelemben, s valójában ezek is *vegyszerek*.
Az összetételüket ugyan nem ismerjük pontosan, csak
azt tudjuk, hogy *mérget* tartalmaznak. Ilyen például a
dohánylevélfőzet, amelyben köztudomásúan nikotin van.
Ezeknek a természetes eredetű mérgeknek a hatásáról
kevesebbet tudunk, mint a vegyszerekről.

● Nálunk hányan művelik a „biológiai kertészké-
dés”-t?

Nem tudjuk pontosan. Minthogy a biokultúráknak
nincsen különösebb anyagigényük, s igazában az esz-
közigényük — például gyomirtó szerszámokban — is
kicsiny, ma még nem kívánnak „hivatalos törődést”,
ezért fölbecsülni is nehéz a számukat. A *technológia
népszerűsítésének* kiváló színterei azok a *kertbarát kö-
rök*, amelyekben a „hagyományos” vegyszerrel való
termesztéshez is oly sok segítséget kapnak a kisterme-
lők. A MÉM szaklapjaiban, de a többi sajtó fórumon
is rendszeresen foglalkoznak a vegyszer nélküli nö-
vénytermesztés módszereivel és tapasztalataival. Több
ilyen tárgyú könyv is megjelent az utóbbi időben a
Mezőgazdasági Kiadó gondozásában, s ez igen örven-
detes dolog. Mi ugyanis a műtrágyáknak és a növény-
védő szereknek a jelenlegi mennyiségét a jövőben sem
kívánjuk növelni, ezért céljaink, ha nem azonosak is,
de találkoznak itt a biológiai kertészkedés művelőivel.

● Hogyan kívánja támogatni a MÉM a vegyszer
nélküli növénytermesztést?

Ez attól függ, hogy a biokultúrában termelt termés-
mikor és milyen mértékben jelenik meg a *piacon*. Mert
ameddig a kistermelők csak a maguk céljaira termés-
tenek vegyszer nélkül, ez addig a saját ügyük. Ha
azonban nagyobb mértékben, piacra is termelnek, ez
már közügy! A termelők nyilván megkínázzák azt,
hogy a vásárló az *árakban* is ismerje el az ő termékük
minőségét. Akkor jogos ez az igény, ha termékük va-
lóban más minőségű értéket képvisel. Ehhez azonban
más fajtaakat kell számukra kinemesíteni, mint ami-
lyeneket a szokásos vegyszeres termesztésben alkalm-
maznak. Ez utóbbiak ugyanis csak az előírás szerű táp-
anyagellátással, vízellátással és növényvédelemmel
hoznak megfelelő termést.

Ha a biokultúra a jelenlegi hobbikeretek közül a *ter-
melés* fokára emelkedik és nem jár együtt — az eddigi
tapasztalatokkal ellentétben — a termelés csökkenésé-
vel, mód nyílik arra, hogy a *hatékonyabb termesztéssel*
és a *külön értékesítéssel* is foglalkozzunk. Szerintem —
és ez a fő kérdésre adott válaszaim summája — a kisker-
tekben a jövő a *jelenleginél kevesebb kemikáliával*, de
a *nem teljesen vegyszermentesen termesztett kultúrák*
lesz.